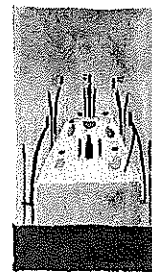

THE PASSOVER
HAGGADAH:
MIDRASHIC REFLECTIONS

Creating
Lively
Passover
Seders

David Arnow, Ph.D.

www.livelyseders.com

Jewish Lights Publishing

I. How Does Midrash Reflect on Questions Raised by the Haggadah?

Why were the Israelites enslaved?

Karpas (Haggadah, p. 7)

The price of parental favoritism

1. We have a custom that *karpas* is a remembrance of the striped coat (*k'tonet pasim*) that our father Jacob gave to Joseph which caused a chain of events that led our ancestors to go down to Egypt.

Sefer HaMinuchah, Rabbenu Manoach of Narbonne, 14th century

2. A man should never single out one son among his other sons, for on account of the two ounces weight of silk, which Jacob gave Joseph in excess of his other sons, his brothers became jealous of him and the matter resulted in our ancestors' descent into Egypt.

Babylonian Talmud, Shabbat 10b

3. We were slaves of Pharaoh... (Haggadah, p. 9)

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרֹעַ בְּמִצְרַיִם.

To teach the Israelites a lesson

4. Before the Israelites went down to Egypt, the children of the matriarchs degraded the children of their maidservants [literally, female slaves] and did not treat them in a fraternal way.¹ And this was very difficult for the Holy One to see. The Holy Spirit would cry out, "Every part of you is fair" (Song of Songs 4:7). Said the Holy One, "How can I make them accept the maidservants' children? I will send them down to Egypt and they will *all* be slaves. When I redeem them I will give them the commandments of Passover to observe—to them, and their children, and their children's children. And they will all say *avadim hayinu*, we were slaves to Pharaoh and will discover that they are all equal." Why did God do this? To announce the Holy One's greatness and glory to all creatures of the world and to let them know they should make peace among all God's creations.²

Pesikta Chadatta, a late medieval midrash (in Ozar HaMidrashim)

5. He said unto Abram [his name had not yet been changed to Abraham]: Know well that your offspring shall be strangers in a land not theirs, and they shall be enslaved and oppressed for four hundred years... (Haggadah, p. 14).

וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תְּדַע, כִּי־גַר יִהְיֶה זְרַעְךָ,
בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וְעַבְדוּם וְעָנוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה:

Abraham's lack of faith

6. Why was our Father Abraham punished and his children doomed to Egyptian servitude for two hundred and ten years? ... Because he went too far in testing the attributes [i.e., the promises] of the Lord, as it is written, *And he said, Lord God, how shall I know that I am to possess [the land]?* (Genesis 15:8).

Babylonian Talmud, Nedarim 32a

7. *Then Moses returned to the Lord and said, 'O Lord, why did you bring harm on this people? (Exodus 5:22.)* It was then that Moses exchanged words with God, by asking Him: *why did you bring harm?* What is the meaning of this expression? It is usual that when one man asks another: "Why have you done this?" he is angry with him, and yet Moses said to God: *why did you bring harm!* In fact, this is what he said to God: "I have perused the book of Genesis and read therein the doings of the generation of the Flood and how they were punished, and that was according to what they deserved; also how the generation of Sodom which witnessed the separation of races were punished, likewise according to what they deserved." Moses said, "But this people, what has it done to be more enslaved than all the preceding generations? Is it because our father Abraham said: '*How shall I know that I am to possess [the land]?*' (Gen. 15:8). And You said to him: '*Know well that your offspring shall be strangers*' (Gen. 15:13). Well, if this be so, then Esau [Rome and Christendom] and Ishmael [the Arab world], also being [Abraham's] descendants, should likewise have been subjected [to slavery]; moreover, the generation of Isaac or Jacob should have been subjected rather than my own generation!"

Exodus Rabbah 5:22, 10th century

Punishment for trying to assimilate

8. The Rabbis commenced this discourse with this verse: *They have dealt treacherously against the Lord, for they have begotten strange children; now shall the new moon devour them with their portions* (Hosea 5:7). This teaches that when Joseph died, they abolished the covenant of circumcision, saying: 'Let us become like the Egyptians.' You can infer this from the fact that Moses had to circumcise them on their departure from Egypt. As soon as they had done so, God converted the love with which the Egyptians loved them into hatred, as it is written: *He turned their heart to hate His people, to deal craftily with His servants* (Psalms 105: 25).

Exodus Rabbah 1:8, 10th century

How do we explain Israel's ability to survive chronic persecution?

9. **This promise has sustained our ancestors and us. For not only one enemy has risen against us to annihilate us, but in every generation (*b'chol dor va'dor*) they rise against us. But the Holy One, Blessed be He, saves us from their hand (Haggadah, p. 14).**

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שְׁלֹא אֶחָד בְּלִבָּד, עָמַד עָלֵינוּ
לְכַלּוֹתֵנוּ. אֶלָּא שְׁבָכַל דּוֹר וָדוֹר, עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ.
וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם:

10. One midrash imagines the ministering angels warning God that the people of Israel will surely prove faithless in exile because periodically they had fallen into idol worship when they lived in their own land. God argues that Israel will surely remain faithful and declares that the Egyptians could not even withstand ten plagues and...

...“so they are extinct and gone... As for Israel, even though I bring troubles and chastisements upon them in this world, they do not recoil from Me, but remain steadfast and therefore endure in every generation (*b'chol dor va'dor*).” God continues to argue Israel's case before the angels. “Lo, I burdened them with ever so many troubles in this world, and I brought chastisements against them in every generation, yea, in every hour; yet they do not recoil rebelliously—...and

even in the moment of their anguish at the hands of the unutterably wicked they speak of Me as 'He who is righteous.' Even in such a moment they say, 'We have sinned, we have committed crimes...' [The midrash continues with the confession (*vidui*) recited on Yom Kippur.]

Pesikta Rabbati 35:1, 6th-7th century

How should we respond when God doesn't "save us from their hands"?

11. "Who is like You, O Lord, among the mighty (*b'eilim*)?" (Ex. 15:11). "Who is like You among the silent ones (*b'ilim*), O Lord, who is like You, who though seeing the insult heaped upon Your children keeps silence?"³

Mekhilta de Rabbi Ishmael, 3rd century

12. You do not work miracles for us as you did for our ancestors....They who were in Egypt obeyed but a single commandment [slaying the Paschal offering] and went forth that very night; but what of me? I have obeyed all the commandments...From what did You redeem our ancestors from Egypt? Was it not from the oppression of the Egyptians of which God said, "And I have also seen the oppression..."? (Ex. 3:9). For me too, life is nothing but oppression by an enemy. Did you not send redemption from the hand of two redeemers [Moses and Aaron] to that generation...? Send two redeemers like them to this generation!

Midrash on Psalms (42/43:5), 3-13th centuries

II. How Does the Haggadah Use Midrash? The Sword over Jerusalem and Echad Mi Yodei'a?

13. *Mighty hand* refers to the disease among the cattle, as it is written: *Behold the hand of the Lord strikes your cattle which are in the field, the horses, the donkeys, the camels, the herds, and the flocks--a very severe pestilence* (Ex. 9:3). *Outstretched arm* means the sword, as it is written: "His drawn sword in his hand, outstretched over Jerusalem" (I Chronicles 21:16, Haggadah, p. 18).

Sifre on Numbers (Piska 115), 4th century

בְּיַד חֲזָקָה. זֶה הַדָּבָר. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: הִנֵּה יָד־יְיָ הוֹיָה, בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר
בַּשָּׂדֶה, בַּסּוּסִים בַּחֲמֹרִים בְּגַמְלִים, בַּבָּקָר וּבַצֹּאן, דָּבָר כְּבֹד מְאֹד:
וּבְזֶרַע נְטוּיָה. זֶה הַחֶרֶב. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַחֲרַבְוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ, נְטוּיָה עַל־יְרוּשָׁלַיִם:

14. I Chronicles 21:16 And David lifted up his eyes, and saw the angel of the Lord standing between the earth and the heaven, his drawn sword in his hand stretched over Jerusalem...

וַיִּשָׂא דָוִד אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה עֹמֵד בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַחֲרַבְוּ
שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל־יְרוּשָׁלַם

15. The passage from Sifre comments on: "I am the Lord your God (*ani Adonai elohaichem*), who brought you out of the land of Egypt to be your God: I the Lord your God (*ani Adonai elohaichem*)" (Numbers 15:41). The midrash tells a tale about Ezekiel, who prophesied in the time of the First Temple's destruction and the Babylonian exile. He railed against the people for defiling themselves with the "fetishes of Egypt" and following false prophets. The midrash

constructs a conversation, unreported in the book of Ezekiel itself, between the prophet and “certain elders of Israel” (Ezekiel 14:1).

They said to Ezekiel, “If a master sells his slave doesn’t the master loose his authority over the slave?” “Yes,” he answered. They said to him, “Since God has sold us to the nations of the world, are we not exempt from God’s authority?” Ezekiel said to them, “But if a master rents out his slave on the condition that the slave return, is the slave no longer subject to his master?” [The midrash now quotes from a subsequent chapter in Ezekiel which repeatedly refers to God’s redemption of the Israelites from Egypt.] “And what you have in mind shall never come to pass—when you say, “*We will be like the nations, like the families of the lands, worshiping wood and stone.*” *As I live—declares the Lord God—I will reign over you with a strong hand and with and outstretched arm...* (Ezekiel 20:32-34). [The midrash now elaborates.] ***Mighty hand refers to the disease among the cattle, as it is written: Behold the hand of the Lord strikes your cattle which are in the field, the horses, the donkeys, the camels, the herds, and the flocks--a very severe pestilence (Ex. 9:3). Outstretched arm means the sword, as it is written: “His drawn sword in his hand, outstretched over Jerusalem”*** (I Chronicles 21:16).

Sifre on Numbers (Piska 115), 4th century

The Sifre’s midrash stresses the interdependence among the Exodus, Israel’s loyalty to God, and the vicissitudes of Israel’s history among the nations: “For it is to me that the Israelites are servants (*avadim*, literally slaves); they are My servants, whom I freed from the land of Egypt, I am the Lord your God” (Lev. 25:55). “And if you...refuse to obey Me... I will bring a sword against you... I will send pestilence (*dever*) among you, and you shall be delivered into enemy hands” (Lev. 26:21, 25).

16. Echad Mi Yodei’a? (Who Knows One?) **יְיָ אֱלֹהֵינוּ**

Who knows one? I know one. One is our God in heaven and earth....
Who knows thirteen? I know thirteen! Thirteen are the attributes of God; Twelve are the tribes of Israel; Eleven are the stars [in Joseph’s dream]; Ten are the commandments; Nine are the months to childbirth; Eight are the days to circumcision; Seven are the days of the week; Six are the orders of the Mishnah; Five are the books of the Torah; Four are the matriarchs of Israel; Three are the patriarchs of Israel; Two are the tablets of the covenant; One is our God in heaven and earth (Haggadah, p. 57).

17. As a consequence of his prayer, the penalties to be imposed for David’s numbering Israel were successively reduced... the three days of pestilence were reduced to thirty-six hours [by counting the days and not the nights]. Besides, good pleaders appeared in behalf of mercy for Israel. There came the seven days of week, the eight days prior to circumcision—thus fifteen; the five books of the Pentateuch, and the three patriarchs—thus twenty three. And according to Rabbi Tanchuma the Ten Commandments and the Two Tables [tablets] of the Covenant—a total of thirty five. Others suggested that in lieu of Commandments and the Tables, the heads of the twelve tribes appeared. In any event there remained only one hour of pestilence. But, behold, how many hosts died out in that brief time [i.e. 70,000].⁴

Pesikta Rabbati, 11:3, 6-7th century

I Chronicles 21

1. And Satan stood up against Israel, and provoked David to make a census of Israel.
2. And David said to Joab and to the rulers of the people, Go, count Israel from Beersheba to Dan; and bring their number to me, that I may know it.
3. And Joab answered, The Lord make his people a hundred times so many more as they are; but, my lord the king, are they not all my lord's servants? Why then does my lord require this thing? Why will he be a cause of trespass to Israel?
4. And the king's word prevailed against Joab. And Joab departed, and went throughout all Israel, and came to Jerusalem.
5. And Joab gave the sum of the number of the people to David. And in all Israel there were one million and one hundred thousand men who drew sword; and in Judah there were four hundred and seventy thousand men who drew sword.
6. And he did not count Levi and Benjamin among them; for the king's command was odious to Joab.
7. And God was displeased with this thing; and he struck Israel.
8. And David said to God, I have sinned greatly, because I have done this thing; but now, I pray you, take away the iniquity of your servant; for I have done very foolishly.
9. And the Lord spoke to Gad, David's seer, saying:
10. Go and tell David, saying, Thus said the Lord, I offer you three alternatives; choose one of them, that I may do it to you.
11. And Gad came to David, and said to him, Thus said the Lord, Choose:
12. Either three years of famine; or three months of destruction by your foes, while the sword of your enemies overtakes you; or else three days of the sword of the Lord, pestilence on the land, and the angel of the Lord destroying throughout all the borders of Israel. Now decide yourself what word I shall bring back to him who sent me.
13. And David said to Gad, I am in great distress; let me fall rather into the hand of the Lord; for very great are his mercies; but let me not fall into the hand of man.
14. And the Lord sent a pestilence upon Israel; and there fell of Israel seventy thousand men.
15. And God sent an angel to Jerusalem to destroy it; and as he was destroying, the Lord saw and he repented of the evil, and said to the angel who destroyed, It is enough, stay now your hand. And the angel of the Lord stood by the threshing floor of Ornan the Jebusite.
16. And David lifted up his eyes, and saw the angel of the Lord standing between the earth and the heaven, having a drawn sword in his hand stretched out over Jerusalem.

וַיִּשָּׂא דָוִד אֶת-עֵינָיו וַיִּרְא אֶת-מַלְאָךְ יְהוָה עֹמֵד בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וְחַרְבּוֹ
שְׁלֹפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל-יְרוּשָׁלַם

Then David and the elders of Israel, who were clothed in sackcloth, fell upon their faces.

17. And David said to God, Was it not I who commanded the people to be counted? It is I who have sinned and done very wickedly; but as for these sheep, what have they done? Let your hand, I pray you, O Lord my God, be against me, and against my father's house; but let not the plague be upon your people.
18. Then the angel of the Lord commanded Gad to say to David, that David should go up, and set up an altar to the Lord on the threshing floor of Ornan the Jebusite.
19. And David went up at the saying of Gad, which he spoke in the name of the Lord.
20. And Ornan turned back, and saw the angel; and his four sons with him hid themselves. And Ornan was threshing wheat.

21. And as David came to Ornan, Ornan looked and saw David, and went out from the threshing floor, and bowed himself to David with his face to the ground.
22. Then David said to Ornan, Grant me the place of this threshing floor, that I may build an altar on it to the Lord; you shall grant it to me for the full price; that the plague may be stayed from the people.
23. And Ornan said to David, Take it, and let my lord the king do that which is good in his eyes; behold, I give you also the oxen for burnt offerings, and the threshing instruments for wood, and the wheat for the meal offering; I give it all.
24. And king David said to Ornan, No; but I will buy it for the full price; for I will not take that which is yours for the Lord, nor offer burnt offerings without cost.
25. And David gave to Ornan six hundred shekels of gold by weight for the place.
26. And David built there an altar to the Lord, and offered burnt offerings and peace offerings, and called upon the Lord; and he answered him from heaven by fire upon the altar of the burnt offering.
27. And the Lord commanded the angel; and he put his sword back into its sheath.
28. At that time when David saw that the Lord had answered him in the threshing floor of Ornan the Jebusite, then he sacrificed there.
29. And the tabernacle of the Lord, which Moses made in the wilderness, and the altar of the burnt offering, were at that time in the high place at Gibeon.
30. And David could not go before it to inquire of God; for he was afraid because of the sword of the angel of the Lord.

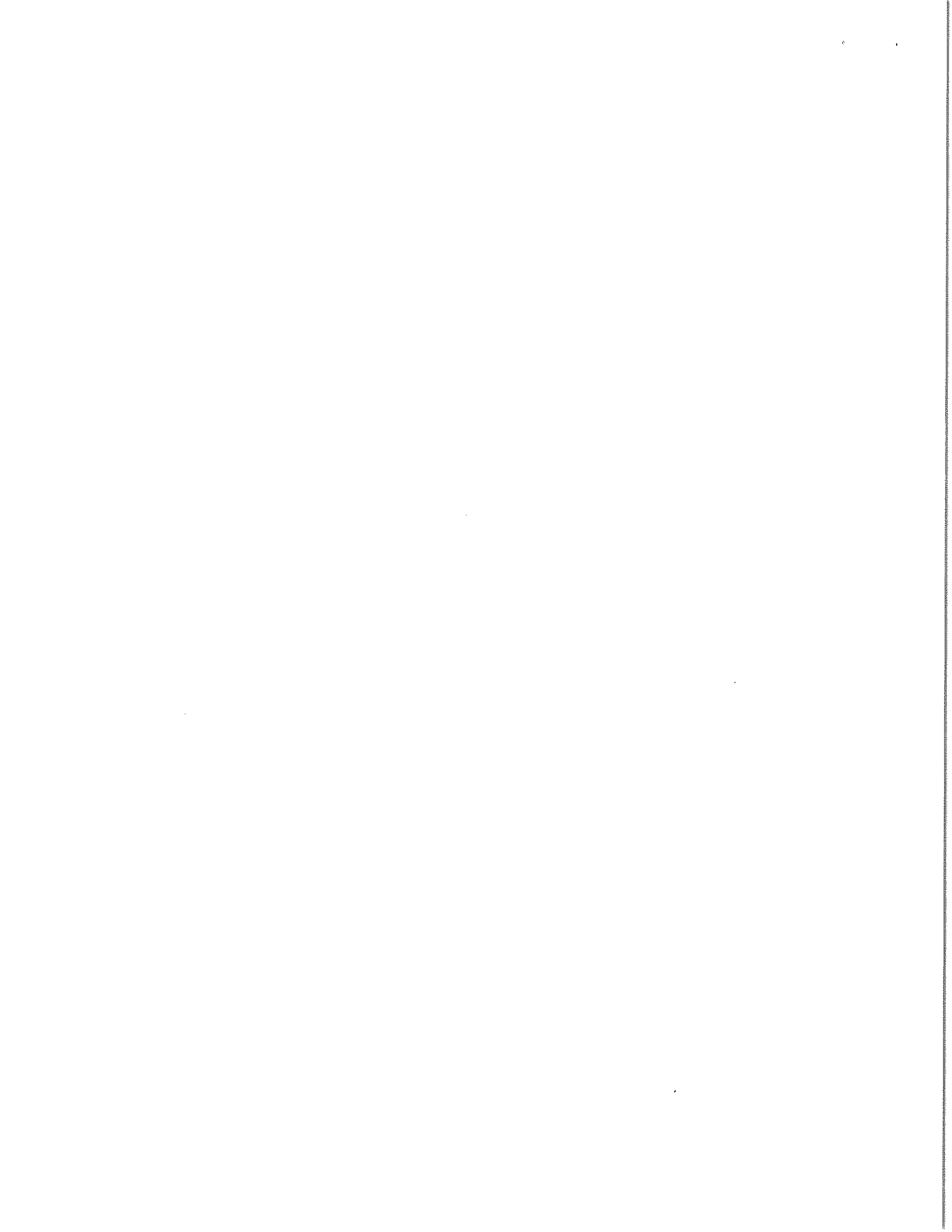
---

¹ This midrash taps into a tradition holding that Joseph was working “with his brothers as a helper to the sons of his father’s wives, Bilhah and Zilpah... and Joseph brought back evil reports about them” (Gen. 37:2. According to Gen. Rabbah 78:8 Joseph accused his brothers of insulting the sons of Jacob’s bondmaids and calling them slaves. The Jerusalem Talmud (Peah 4a, chapter 1, halachah 14) contains a version of the story which says the bondmaids’ sons were treated as slaves.

² A. Jellinek, *Bet HaMidrash*, (Jerusalem: Sifre Vahrman, 1967), vol. 6, p. 38.

³ MRI Shirata 8:19-25, vol. 2, p. 60-61. See also Gittin 56b.

⁴ Pesikta Rabbati, 11:3. See also the Midrash on Samuel 31:3 and Midrash on Psalms 17:4. These midrashim elaborate on the story as it appears in II Samuel 24:12-17. Virtually the same story appears in I Chronicles 21: 10-16.

The Passover Haggadah: Midrashic Reflections
Hebrew Texts
Bar Ilan CD Version 14 (except 1)
David Arnov, Ph.D.

1. ספר המנוחה 2:8

ואנו נוהגים בכרפס זכר לכתונת הפסים שעשה
יעקוב אבינו ליוסף אשר בסבתה נתגלגל הדבר וירדו
אבותינו למצרים.

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף י עמוד ב

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: לעולם אל ישנה אדם בנו בין
הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו - נתקנאו
בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים.

4. אוצר המדרשים (אייזנשטיין) פסיקתא עמוד 884

בתחלה קודם שירדו למצרים היו בני האמהות מבזין בני השפחות ולא נהגו בהם מנהג
אחיה והיה הדבר קשה מאד בעיני הקב"ה והיתה רוח"ק צוחת ואומרת כלך יפה
רעיתי, אמר הקב"ה היאך אעשה להם שיקבלו בני השפחות, אורידם למצרים ויהיו
כולם עבדים ובשעה שאגאלם אתן להם מצות פסח שיעסקו בה הם ובניהם ובני בניהם
ויאמרו כולם עבדים היינו לפרעה, נמצאו כולם שוים, וכל כך למה, להודיע גדולתו
ושבחו של הקב"ה לכל באי עולם וידעו לעשות שלום בין בריותיו, לכך נקרא שמו
שלום, שנאמר ויקרא לו אלהים שלום (שופטים ו' כ"ד).

6. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לב עמוד א

מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים? מפני שעשה
אנגרייא בת"ח, שנאמר: +בראשית יד+ וירק את חניכיו ילידי ביתו, ושמואל אמר:
מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה, שנא': +בראשית טו+ במה אדע כי אירשנה

7. שמות רבה (וילנא) פרשה ה

כב וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעותה לעם הזה, באותה שעה בא משה והשיב
דברים לפני הקב"ה אמר לו למה הרעות וגו', מהו ה' למה הרעות בנוהג שבעולם ב"ן
=בשר ודם= האומר לחבירו למה אתה עושה כן הוא כועס עליו, ומשה אמר לפני
הקב"ה למה הרעותה לעם הזה, אלא כך אמר לפני הקב"ה נטלתי ספר בראשית
וקראתי בו וראיתי מעשיהן של דור המבול היאך נדונו מדת הדין היתה, ומעשה דור
הפלגה של סדומיים היאך נדונו ומדת הדין היתה, העם הזה מה עשו שנשתעבדו מכל
הדורות שעברו, ואם בשביל שאמר אברהם אבינו (בראשית טו) במה אדע כי אירשנה
ואמרת לו ידוע תדע כי גר יהיה זרעך א"כ הרי עשו וישמעאל מבניו והן צריכין
להשתעבד כמו הם, ואפי' כן היה לו להשתעבד דורו של יצחק או דורו של יעקב לא לעם
הזה שהוא בדורי, וא"ת מה איכפת לי א"כ למה זה שלחתיני, ומאז באתי אל פרעה
לדבר בשמך הרע וגו', אמר ר' פנחס הכהן בן חמא אמר לפניו שמך הגדול גבור ונורא
הוא וכל העולם כולו מתייראין ממנו, ופרעה הרשע שמע שמעך והזיד, מהו והצל לא
הצלת, ר' ישמעאל אמר והצל לא הצלת ודאי ר' עקיבא אומר יודע אני שאתה עתיד

להצילם, אלא מה איכפת לך באותן הנתונים תחת הבנין, באותה שעה בקשה מדת הדין לפגוע במשה, וכיון שראה הקב"ה שבשביל ישראל הוא אומר לא פגעה בו מדת הדין.

8. שמות רבה (וילנא) פרשה א

ח רבנן פתחין פתחא להאי קרא (הושע ה) בה' בגדו כי בניס זרים ילדו עתה יאכלם חודש את חלקיהם, ללמדך כשמת יוסף הפרו ברית מילה, אמרו נהיה כמצרים, מכאן אתה למד שמשה מלן ביציאתן ממצרים, וכיון שעשו כן הפך הקב"ה האהבה שהיו המצריים אוהבין אותו לשנאה, שנאמר (תהלים קה) הפך לבם לשנוא עמו להתנכל בעבדיו, לקיים מה שנאמר (הושע ה) עתה יאכלם חודש את חלקיהם

01. פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא לה - רני ושמחי

... שגלו ישראל מארצם היו מלאכי השרת אומרין לפני הקב"ה רבונו של עולם כשהיו ישראל שרויים בארצם היו מדובקים בע"ז עכשיו שהגלית אותם לבין האומות (עולם) על אחת כמה וכמה, מה השיבן הקדוש ברוך הוא, הריני בטוח על בניי שאינם מניחים אותי ומדבקים לע"ז? אלא מוסרים עצמם עלי בכל שעה ושעה, ולא דיין שהן מוסרין עצמם אלא שהם מקרבים אחרים תחת כנפיי, רצונכם באו והסתכלו במצרים, עשר מכות בלבד הבאתי עליהם ולא יכלו לעמוד בהם אלא נדעכו והלכו להם שנאמר דעכו כפשתה כבו (ישעיה מ"ג י"ז), ואף מלכות בבל הבאתי עליהם צרות קימעה ולא יכלו לעמוד בהם אלא (נטלו) [בטלו] והלכו להם מן העולם שנאמר הן ארץ כשדים זה העם לא היה אשור יסדה לציים הקימו בחוניו עוררו ארמנותיה שמה למפלה (שם / ישעיהו / כ"ג י"ג), אבל ישראל אע"פ שאני מביא עליהם צרות וייסורים בעולם אינן נדחים מלפני אלא הרי הם קיימים לעולם ולעולמים. גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה (משלי שם / ל"א / י"ב) אמר להם הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת בואו ואודיע לכם צדקתם של בניי, שאני (טענתיו) [טענתים] בעולם כמה צרות, וייסורים הבאתי עליהם בעולם בכל דור ודור בכל שעה [ושעה] ולא בעטו בהם, שקוראין את עצמן רשעים וקוראין אותי צדיק בפני (רשעים) והם אומרים בלשון הזה אבל אנחנו חטאנו העוינו הרשענו פשענו מרדנו ומרינו וסרנו ממצותיך ומשפטיך ולא שוה לנו ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו, לפיכך היה שלמה מקלס את כנסת ישראל אשת חיל מי ימצא, לכך נאמר אם חומה.

11. מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מס' דשירה פרשה ח

[ד"א מי כמוכה באלים ה'] מי כמוך באלמים מי כמוך שומע עלבון בניך ושותק

12. מדרש תהלים (בובר) מזמור מב

לא עשית לנו נסים כשם שעשית להם, ומה עשית לנו, כל משבריך וגליך עלי עברו, ואם תאמר בשביל שאין בי זכות, והלא אתם צויתם שישחטו את הפסח, מצוה אחת עשו, ושחטו את הפסח בלילה יצאו ממצרים, וכן הוא אומר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי.

21. מדרש תהלים (בובר) מזמור מג

כמה גאלת את אבותינו ממצרים מן הלחץ שהיו לוחצין אותן, וכן הוא אומר וגם ראיתי את הלחץ (שמות ג ט), וגם אני אין לי אלא לחץ אויב, ולמה קודר אתהלך, ולא שלחת

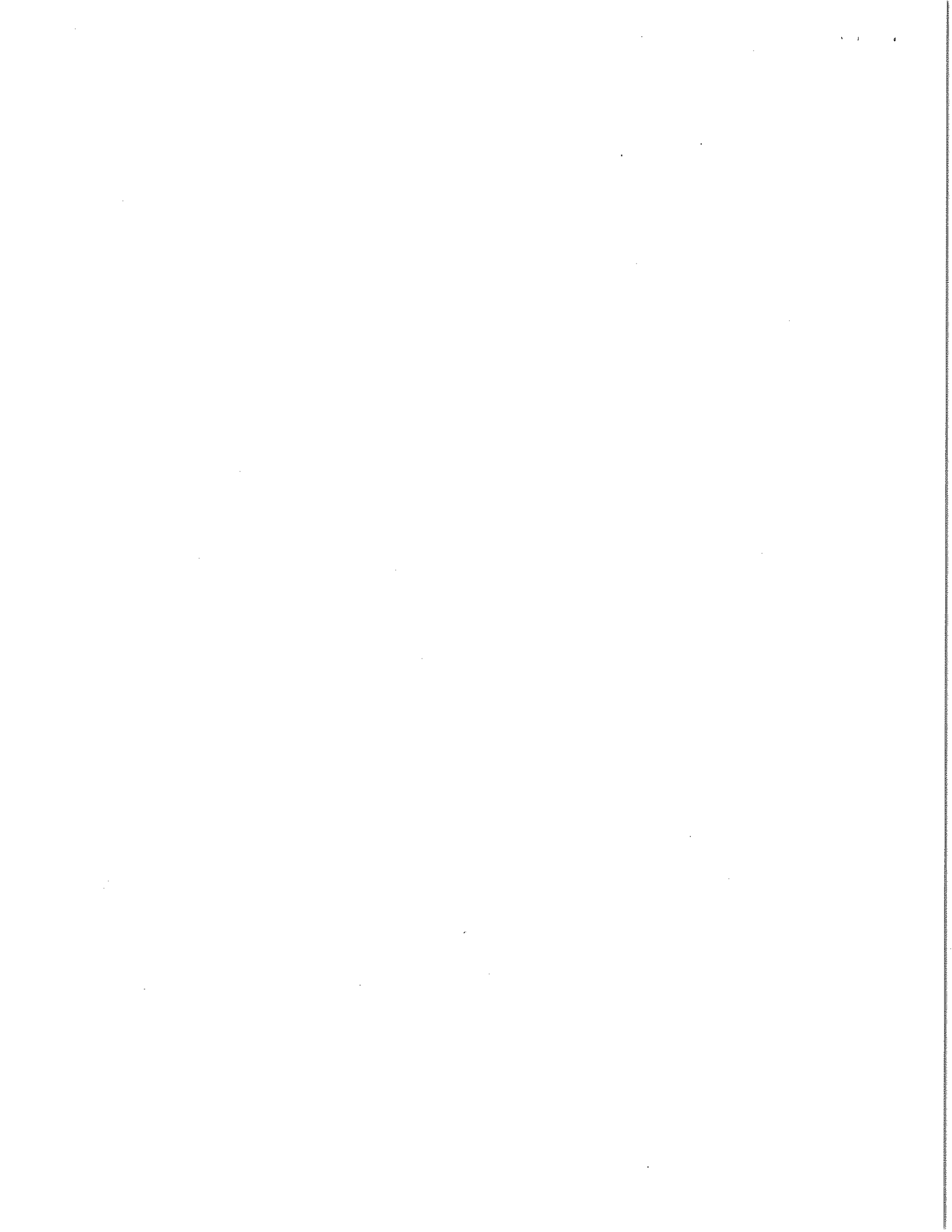
הגאולה לדור ההוא, אלא על ידי שנים גואלים, שנאמר שלח משה עבדו אהרן אשר בחר בו (תהלים קה כו), וגם לדור הזה שלח שנים כנגדן. ג).

51. ספרי במדבר פיסקא קטו

אני ה' אלהיכם עוד למה נאמר והלא כבר נאמר אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים ומה ת"ל אני ה' אלהיכם עוד כדי שלא יהו ישראל אומרים מפני מה צונו המקום לא שנעשה וניטול שכר לא עושים ולא נוטלים שכר כענין שאמרו ישראל ליחזקאל שנאמר יצאו אלי אנשים מזקני ישראל וישבו לפני (יחזקאל כ א) אמרו לו יחזקאל עבד שמכרו רבו לא יצא מרשותו אמר להם הין אמרו לו הואיל ומכרנו המקום לאומות העולם יצאנו מרשותו אמר להם הרי עבד שמכרו רבו על מנת לחזור שמא יצא חוץ לרשותו. והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים אשר סביבותינו וכמשפחות האדמה לשרת עץ ואבן חי אני נאם ה' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם (שם / יחזקאל כ' / לב - לג), ביד חזקה זו הדבר כמה שנא' הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה (שמות ט ג), ובזרוע נטויה זו החרב כמה שנא' וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלם (דה"י = דברי הימים = א' כא טז), ובחימה שפוכה זו רעב אחר שאני מביא עליכם שלש פורעניות הללו זו אחר זו ואחר כך אמלוך עליכם על כרחכם [לכך נאמר עוד אני ה' אלהיכם].

71. פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא יא - יהודה וישראל ד"ה ד"א יהודה וישראל

הוי שלש שנים ואחר כך נעשו שלשה חדשים ואחר כך שלשה ימים ושלש ימים עושים שלשים ושש שעות, באו סניגורים טובים לישראל, באו שבעת ימי השבת ושמנה ימי המילה הרי חמשה עשר, חמשה ספרי תורה ושלשה האבות הרי עשרים ושלשה, א"ר תנחומא בי ר' אבא עוד עשרת הדברות ושני לחות הברית הרי ל"ה כנגד ל"ה שעות ורבי אבין הלוי בי רבי [אמר] י"ב שבטים, נשתייר שם שעה אחת [בא] וראה כמה אוכלוסים באותה שעה מתו.

The Last Night in Egypt: Knocking in the Night

The midrash describes what happened on the night of the last plague, the slaying of the Egyptian first born. Egyptian mothers have taken their first born children to the homes of Israelites and beg the Israelites to take their children in so they will escape death. Divide your Seder guests into three groups. Ask one group to play the Egyptian mothers, pleading for the lives of their children. The other two groups are Israelites. One group argues for taking in the Egyptian children. The other group opposes this. In the end, what have your guests decided to do?

When you've finished, read the following tenth century midrash (Exodus Rabbah 18:2):

When Moses said: "I will smite all the firstborn" (Ex. 12:12), some of the Egyptians were afraid and some not; those who were afraid brought their firstborn to an Israelite and said: "Do please allow him to pass with you this night." When midnight struck, God smote all the firstborn; as for those who took asylum in the houses of the Israelites, God passed between the Israelites and the Egyptians, depriving the latter of life while leaving the Israelites alive.

כיון שאמר משה והכיתי כל בכור התחילו מהם יראים ויש מהם שלא היו מתיראין מי שהיה מתירא היה מוליך בכורו אצל ישראל ואמר לו בבקשה ממך טול את זה וילין עמך כיון שהגיע חצי הלילה הרג הקב"ה כל הבכורות ואותם שהיו נתונים בכתיהם של ישראל היה הקב"ה פוסע בין ישראל ובין המצרים והיה נוטל נשמתו של מצרי ומניח נשמתו של ישראל

from Creating Lively Passover Seders:

A Sourcebook of Engaging Tales, Texts & Activities

2nd Edition © 2011 David Arnow (Woodstock, VT: Jewish Lights Publishing). Order by mail or call 800-962-4544, on-line at www.jewishlights.com. Permission granted by Jewish Lights Publishing, P.O. Box 237, Woodstock, VT 05091.

